

8. Di Prampero P. E., Di Limas F. P., Sassi G. Maximal muscular power aerobic and anaerobic in 116 athletes performing at the Olympic Games in Mexico // *Ergonomics*. – 1980. – Bd 6. – P. 665.
9. Dudley G. A., Tesch P. A., Miller B. J., Buchanan P. AIMportance of eccentric actions in performance adaptations to resistance training // *Aviation Space and Environmental Medicine*. – 1991. – 62. – P. 543 – 550.
10. Frontera W. R., Meredith C. N., O'Reill K. P., Knuttgen H. G., Evans W. J. Strength conditioning in older men: skeletal muscle hypertrophy and improved function // *J. of Appl. Physiol.* – 1988. – 64 – P. 1038 – 1044

Пичурін В.В.

**Дніпропетровський національний університет
залізничного транспорту імені В.А. Лазаряна**

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЗНАЧИМИХ РИС ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ-ЗАЛІЗНИЧНИКІВ В ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ І ПСИХОФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Приведено результати дослідження формування ряду характеристик особистості студентів-залізничників в процесі психологічної і психофізичної підготовки під час навчальних занять з фізичного виховання.

Ключові слова: фізичне виховання, психологічна і психофізична підготовка, фактори особистості.

Пичурин В. В. Формирование профессионально-значимых характеристик личности студентов-железнодорожников в процессе психологической и психофизической подготовки. Приведены результаты исследования формирования ряда характеристик личности студентов-железнодорожников в процессе психологической и психофизической подготовки во время учебных занятий по физическому воспитанию.

Ключевые слова: физическое воспитание, психологическая и психофизическая подготовка, факторы личности.

Pichurin V. V. Formation of professionally significant personality characteristics of students of railway in the psychological and psychophysical training. In the study was set the aim to test the assumption that the implementation of the basis of the psychological and psycho-physical training of railway students in the process of physical education, which was developed by the author, has significantly positive effect on the formation of some vocational important factors of the individual of students of sport training and physical education. Use the components of psychological and psycho-physical training of railway students in the process of physical education that developed by the author was acted as an independent variable. Indicators of formation factors of personality (by R. Cattell) were considered as the dependent variable. Statistical zero hypothesis was advocated the assumption that the shift between individual performance factors of students in the experimental and control groups at the beginning and at the end of the study are not significantly different from zero. An alternative statistical hypothesis was the assumption that the shift between individual performance factors of students in the experimental and control groups at the beginning and at the end of the study are significantly different from zero. T- Student test for dependent samples was used for statistical analysis of the dates. The study hypothesis was confirmed that the implementation of the basis of psychological and psycho-physical training of railway students in the process of physical education has a significantly positive effect on the formation of personality factors of students in «emotional instability - emotional stability», «predisposition to feelings - high normative behavior», «self-confidence – anxiety», «low self-control - high self-control», «self-assessment of adequacy».

Key words: physical education, psychological and psycho-physical training, personality factors.

Постановка проблеми. Високі вимоги до професійної діяльності інженера-залізничника, складність і великі витрати на його підготовку, в ряді випадків екстремальність умов праці, вимагають, крім іншого, відповідної психологічної і психофізичної підготовленості. Це передбачає необхідність формування у професійно-значимому напрямку певних структурних компонентів особистості. Саме від них залежить результативність виконання професійних функцій. Фізична культура і спорт є однією із небагатьох сфер життєдіяльності студента, в яких може ефективно вирішуватись завдання формування його особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наш час, спеціальних досліджень, спрямованих на вивчення питання використання фізичної культури для формування особистості вкрай мало. В цьому контексті слід відзначити роботи В.М. Шебеко [8], О.І. Головченко [2], А.О. Артюшенко [1], О.Р.Кабірової [4], Є.Г. Матвеева [5], В.Ю. Солонського [6]. Серед зарубіжних робіт інтерес викликають [7, 8, 9, 10] та багато інших. В той же час, залишається ще чимало питань. Недостатньо вивченим,

наприклад, є питання особливостей формування особистості студентів, які навчаються в навчальних секціях фізичного і спортивного виховання. Бракує їм даних щодо ефективності змісту навчальних занять з фізичного виховання в плані формування особистості.

Мета дослідження. В дослідженні було поставлено за мету перевірити припущення про те, що реалізація в процесі навчальних занять з фізичного виховання розроблених автором основ психологічної і психофізичної підготовки студентів-залізничників суттєво позитивно впливає на формування ряду професійно-значимих факторів (за Р. Кеттеллом) особистості студентів навчальних секцій спортивного виховання і фізичного виховання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В якості незалежної змінної виступало використання в ході навчальних занять з фізичного виховання складових психологічної і психофізичної підготовки студентів-залізничників, які розроблено автором.

В якості залежної змінної розглядалися показники рівня сформованості факторів особистості (за Р. Кеттеллом). Статистичною нульовою гіпотезою виступало припущення про те, що зсув між показниками факторів особистості у студентів експериментальних і контрольних груп у початковому і кінцевому зрізі значимо не відрізняється від нуля. Альтернативною статистичною гіпотезою було припущення про те, що зсув між показниками факторів особистості у студентів експериментальних і контрольних груп у початковому і кінцевому зрізі значимо відрізняється від нуля. Для статистичної обробки отриманих даних використано t-критерій Стьюдента для залежних вибірок.

В дослідженні прийняли участь 132 студенти Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту ім. акад. В.Лазаряна. Вік учасників дослідження складав 17 – 20 років. Вибірку було сформовано наступним чином. В навчальній секції спортивного виховання для участі в експерименті було сформовано 1 експериментальну і 1 контрольну групу студентів (юнаків), які займалися такими видами спорту як футбол, легка атлетика, важка атлетика, плавання, спортивна гімнастика. Рівень спортивної кваліфікації – третій, другий, перший розряд. Кількісно кожна із груп складала 33 особи. В навчальній секції фізичного виховання було також сформовано 1 експериментальну і 1 контрольну групу студентів. Кількісно кожна із груп складала 33 особи. Студентів експериментальної групи з навчальної секції спортивного виховання було залучено до навчальних занять з фізичного виховання, які включали крім іншого вивчення основ психологічної і психофізичної підготовки студентів-залізничників. Заняття включали:

1. Вивчення теоретичного матеріалу включеного до розділу психологічної просвіти.
2. Заняття обраним видом спорту.
3. Заняття з використанням психотренуючих засобів для розвитку характеристик уваги.
4. Заняття з використанням спеціальних фізичних вправ для розвитку психомоторики студентів.
5. Участь у спортивних змаганнях з обраного виду спорту.
6. Вправи для розвитку навиків саморегуляції психічного стану (аутогенне тренування).

В ході навчальних занять вирішувались і традиційні завдання фізичного виховання студентів для цієї навчальної секції.

Студенти контрольної групи з навчальної секції спортивного виховання вивчали курс фізичного виховання у відповідності до навчальної програми для вищих навчальних закладів для цієї категорії студентів. Навчальні заняття з фізичного виховання в експериментальній групі навчальної секції спортивного виховання мали наступну структуру. Підготовча частина заняття складала 10 хвилин. Головна частина – 75 хвилин. З них 25 хвилин відводилось для вирішення традиційних завдань фізичного виховання студентів по формуванню у них рухових навичок та умінь і розвитку фізичних якостей. 20 хвилин в структурі заняття відводилось або на виконання студентами спеціальних фізичних вправ, або на роботу з психотренуючими засобами по розвитку характеристик уваги, або на виконання вправ для розвитку навиків саморегуляції психічного стану. В структурі конкретного заняття використовувався тільки один із 3 названих блоків засобів. 30 хвилин основної частини заняття виділялось для вдосконалення в обраному виді спорту. Заклучна частина заняття складала 5 хвилин.

Студентів експериментальної групи з навчальної секції фізичного виховання було залучено до навчальних занять з фізичного виховання які включали вивчення основ психологічної і психофізичної підготовки студентів-залізничників. Заняття включали:

1. Вивчення теоретичного матеріалу включеного до розділу психологічної просвіти.
2. Заняття з використанням психотренуючих засобів для розвитку характеристик уваги.
3. Заняття з використанням спеціальних фізичних вправ для розвитку психомоторики.

4. Заняття професійно-значимими (для обраної спеціальності) видами спорту.
5. Участь у спортивних змаганнях з професійно-значимих видів спорту;
6. Вправи для розвитку навиків саморегуляції психічного стану (аутогенне тренування).

В ході навчальних занять у цій групі паралельно проводилась і робота по вирішенню традиційних завдань фізичного виховання по формуванню рухових навичок, умінь та розвитку фізичних якостей студентів. Навчальні заняття з фізичного виховання в експериментальній групі навчальної секції фізичного виховання мали структуру аналогічну структурі, яка була використана в ході занять з фізичного виховання в експериментальній групі навчальної секції спортивного виховання за винятком наступного. Тут замість виду спорту, обраного в якості об'єкта для спортивного вдосконалення, використовувались професійно-значимі (для обраної спеціальності) види спорту. Аналогічно було організовано і спортивні змагання.

Студенти контрольної групи навчальної секції фізичного виховання вивчали курс фізичного виховання у відповідності до навчальної програми для вищих навчальних закладів для цієї категорії студентів. Психологічна діагностика факторів особистості у студентів проводилась з використанням тесту Кеттелла. Оцінка рівня розвитку факторів особистості студентів здійснювалась у відповідності до таблиці переводу очок в стени за методикою Р.Кеттелла.

Студенти експериментальних і контрольних груп відвідували навчальні заняття з фізичного виховання в обсязі 4 навчальних години на тиждень на протязі першого і другого років навчання у вузі. За результатами першого зрізу (на початку першого семестру) експериментальну групу навчальної секції фізичного виховання характеризували показники, які статистично-значимо не відрізнялись від показників контрольної групи навчальної секції фізичного виховання. За результатами першого зрізу (на початку першого семестру) експериментальну групу навчальної секції спортивного виховання характеризували показники, які також статистично-значимо не відрізнялись від показників контрольної групи навчальної секції спортивного виховання.

Аналіз професіограм залізничних професій показав, що найбільшу професійну значимість для студентів-залізничників має формування у них таких факторів особистості як «емоційна стійкість», «висока нормативність поведінки», «впевненість у собі», «високий самоконтроль», «адекватність самооцінки». У зв'язку з цим, формування у професійно-значимому напрямку вищезгаданих факторів було головним завданням блоку формування професійно-значимих рис особистості, що входив до загальної структури психологічної і психофізичної підготовки студентів-залізничників. Для вирішення цього завдання було здійснено наступне. Педагогічний вплив по формуванню емоційної стійкості у студентів включав: а) участь у спортивних змаганнях з професійно-значимих видів спорту; б) виконання вправ по формуванню навиків саморегуляції власного психічного стану; в) вивчення основ психологічної просвіти. Участь у спортивних змаганнях, за задумом, забезпечувала набуття студентами досвіду адаптації до емоційно-забарвленої (а у ряді випадків стресогенної) діяльності. В ході виконання вправ по формуванню навиків саморегуляції психічного стану студенти навчались практичним прийомам регуляції власного емоційного стану, і в разі необхідності, могли використати їх у стресогенних ситуаціях. В процесі вивчення основ психологічної просвіти студенти отримували необхідні знання стосовно структури і механізмів функціонування психіки людей, використання копінг-стратегій, набували розуміння того, що і з якою метою вони роблять в ході занять.

Педагогічний вплив по формуванню у студентів високої нормативності поведінки і високого самоконтролю передбачав: а) залучення студентів до занять професійно-значимими видами спорту (в залежності від спеціальності); б) виконання спеціальних фізичних вправ з розвитку характеристик уваги; г) вивчення основ психологічної просвіти; д) участь у спортивних змаганнях з професійно-значимих видів спорту. Заняття професійно-значимими видами спорту і участь у спортивних змаганнях, за задумом, були тією діяльністю, в ході якої студенти розвивали здатність до дотримання норм і правил поведінки, наполегливість у досягненні мети, точність, відповідальність. Серйозні тренування, а тим більше участь у змаганнях, важко уявити без прояву особистістю цих якостей. Для формування у студентів такого фактору особистості як впевненість у собі в процесі занять було використано: а) заняття таким видом спорту як пауерліфтинг; б) участь у спортивних змаганнях з пауерліфтингу; в) виконання вправ по формуванню навиків саморегуляції психічного стану (аутогенне тренування); г) вивчення основ психологічної просвіти. Для підвищення у студентів показників за фактором «адекватність самооцінки» передбачалось: а) розширення досвіду участі у спортивних змаганнях різного рівня (в ході яких студенти могли оцінити реальний рівень своєї

підготовленості); б) вивчення основ психологічної просвіти (в ході якої вони отримували знання, які давали їм змогу об'єктивно оцінити себе).

По закінченні експерименту за факторами «замкнутість – товариськість», «інтелект», «підпорядкованість – домінантність», «стриманість – експресивність», «несміливість – сміливість», «жорсткість – чутливість», «довірливість – підозрілість», «практичність – розвинена уява», «прямолінійність – дипломатичність», «консерватизм – радикалізм», «конформізм – нонконформізм», «розслабленість – напруженість» в жодній із 4 груп студентів не відбулось статистично-значимих змін у рівні їх розвитку.

В той же час, по закінченні експерименту, виявлено статистично-значимі позитивні зміни показників розвитку у студентів експериментальної групи навчальної секції фізичного виховання і у студентів експериментальної групи навчальної секції спортивного виховання за факторами: «емоційна нестійкість – емоційна стійкість», «схильність до почуттів – висока нормативність поведінки», «впевненість в собі – тривожність», «низький самоконтроль – високий самоконтроль», «адекватність самооцінки». Так за фактором «емоційна нестійкість – емоційна стійкість» динаміку змін в експериментальній і контрольній групах навчальної секції фізичного виховання характеризували статистичні показники приведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Статистичні показники експериментальної і контрольної групи навчальної секції фізичного виховання до і після експерименту за фактором «емоційна нестійкість – емоційна стійкість»

	Навчальна секція фізичного виховання			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Середнє арифметичне	5,03	5,18	5,06	5,09
Медіана	5	5	5	5
Мода	7	7	7	2
Стандартне відхилення	2,39	2,28	2,51	2,42

Динаміка змін за цим же фактором в експериментальній і контрольній групах навчальної секції спортивного виховання приведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Статистичні показники експериментальної і контрольної групи навчальної секції спортивного виховання до і після експерименту за фактором «емоційна нестійкість – емоційна стійкість»

	Навчальна секція спортивного виховання			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Середнє арифметичне	6,15	6,36	6,21	6,3
Медіана	7	7	7	7
Мода	8	8	7	5
Стандартне відхилення	2,1	1,93	1,83	1,75

За фактором «схильність до почуттів – висока нормативність поведінки» в експериментальній і контрольній групах навчальної секції фізичного виховання відбулися зміни, які відображають статистичні показники приведені в таблиці 3.

Таблиця 3

Статистичні показники експериментальної і контрольної групи навчальної секції фізичного виховання до і після експерименту за фактором «схильність до почуттів – висока нормативність поведінки»

	Навчальна секція фізичного виховання			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Середнє арифметичне	6,51	6,69	6,6	6,69
Медіана	7	7	7	7
Мода	8	8	7	7
Стандартне відхилення	2	1,79	2,3	2,05

Динаміка змін за цим же фактором в експериментальній і контрольній групах навчальної секції спортивного виховання приведена в таблиці 4.

Таблиця 4

Статистичні показники експериментальної і контрольної групи навчальної секції спортивного виховання до і після експерименту за фактором «схильність до почуттів – висока нормативність поведінки»

	Навчальна секція спортивного виховання			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Середнє арифметичне	7	7,21	6,93	7
Медіана	8	8	7	7
Мода	8	8	7	8
Стандартне відхилення	2,15	1,86	2,03	1,88

За фактором «впевненість в собі – тривожність» динаміку змін в експериментальній і контрольній групах навчальної секції фізичного виховання характеризували статистичні показники приведені в таблиці 5.

Таблиця 5

Статистичні показники експериментальної і контрольної групи навчальної секції фізичного виховання до і після експерименту за фактором «впевненість в собі – тривожність»

	Навчальна секція фізичного виховання			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Середнє арифметичне	6,48	6,33	6,39	6,3
Медіана	7	7	6	6
Мода	7	7	10	6
Стандартне відхилення	2,38	2,25	2,64	2,56

Динаміка змін за цим же фактором в експериментальній і контрольній групах навчальної секції спортивного виховання приведена в таблиці 6.

Таблиця 6

Статистичні показники експериментальної і контрольної групи навчальної секції спортивного виховання до і після експерименту за фактором «впевненість в собі – тривожність»

	Навчальна секція спортивного виховання			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Середнє арифметичне	6,48	6,27	6,42	6,36
Медіана	6	6	6	6
Мода	6	6	6	6
Стандартне відхилення	2,26	2,11	2,2	2,21

За фактором «низький самоконтроль – високий самоконтроль» динаміку змін в експериментальній і контрольній групах навчальної секції фізичного виховання характеризували статистичні показники приведені в таблиці 7.

Таблиця 7

Статистичні показники експериментальної і контрольної групи навчальної секції фізичного виховання до і після експерименту за фактором «низький самоконтроль – високий самоконтроль»

	Навчальна секція фізичного виховання			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Середнє арифметичне	5,87	6,15	5,81	5,87
Медіана	6	6	6	6
Мода	5	7	4	4
Стандартне відхилення	2,21	2,12	2,45	2,3

Динаміка змін за цим же фактором в експериментальній і контрольній групах навчальної секції спортивного виховання приведена в таблиці 8.

Таблиця 8

Статистичні показники експериментальної і контрольної групи навчальної секції спортивного виховання до і після експерименту за фактором «низький самоконтроль – високий самоконтроль»

	Навчальна секція спортивного виховання			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Середнє арифметичне	6,36	6,69	6,39	6,45
Медіана	7	7	6	6
Мода	6	6	6	6
Стандартне відхилення	2,3	1,82	2,46	2,42

За фактором «адекватність самооцінки» динаміку змін в експериментальній і контрольній групах навчальної секції фізичного виховання характеризували статистичні показники приведені в таблиці 9.

Таблиця 9

Статистичні показники експериментальної і контрольної групи навчальної секції фізичного виховання до і після експерименту за фактором «адекватність самооцінки»

	Навчальна секція фізичного виховання			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Середнє арифметичне	6	5,66	5,54	5,57
Медіана	6	5	5	5
Мода	7	5	4	4
Стандартне відхилення	1,95	1,99	1,96	2,06

Динаміка змін за цим же фактором в експериментальній і контрольній групах навчальної секції спортивного виховання приведена в таблиці 10.

Таблиця 10

Статистичні показники експериментальної і контрольної групи навчальної секції спортивного виховання до і після експерименту за фактором «адекватність самооцінки»

	Навчальна секція спортивного виховання			
	Експериментальна група		Контрольна група	
	До експерименту	Після експерименту	До експерименту	Після експерименту
Середнє арифметичне	6,18	5,72	6,12	6,18
Медіана	6	6	6	6
Мода	6	6	6	6
Стандартне відхилення	2,53	2,03	2,16	2,06

Дані, отримані в ході дослідження стосовно можливості формування у студентів-залізничників таких професійно-значимих якостей особистості як «емоційна нестійкість – емоційна стійкість», «схильність до почуттів – висока нормативність поведінки», «впевненість в собі – тривожність», «низький самоконтроль – високий самоконтроль», «адекватність самооцінки» показали, що традиційні заняття з фізичного виховання, які проводились у контрольних групах, статистично-значимо не впливають на цей процес. На відміну від цього, в експериментальних групах, де до структури навчального процесу з фізичного виховання було включено блок психологічної і психофізичної підготовки, статистично-значимі позитивні зміни у розвитку вищезгаданих факторів було зафіксовано. На нашу думку, це пояснюється ефективністю запропонованого змісту психологічної і психофізичної підготовки студентів щодо їх формування.

ВИСНОВКИ

1. В ході дослідження своє підтвердження знайшла гіпотеза про те, що реалізація в процесі навчальних занять з фізичного виховання основ психологічної і психофізичної підготовки суттєво позитивно впливає на формування особистості студентів за факторами «емоційна нестійкість – емоційна стійкість», «схильність до почуттів – висока нормативність поведінки», «впевненість в собі – тривожність», «низький самоконтроль – високий самоконтроль», «адекватність самооцінки».

2. Традиційні заняття з фізичного виховання, які проводились на протязі 2 років, не здійснюють суттєвий вплив на формування факторів особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюшенко, А. О. Теоретико-методичні засади формування в учнів загальноосвітньої школи особистісної мобільності у процесі фізичного виховання [Текст]: автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 / А. О. Артюшенко . – К., 2012. – 38 с.

2. Головченко, О. І. Особливості впливу фізичного виховання на формування особистості учнів середнього шкільного віку [Текст] / : автореф. дис. ... канд. наук з фізичного виховання та спорту: 24.00.02 / О. І. Головченко. – Харків, 2011. – 19 с.
3. Кабирова, О. Р. Эстетическое воспитание студентов технического вуза средствами физической культуры [Текст] / : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / О. Р. Кабирова. – Магнитогорск, 2007. – 24 с.
4. Матвеев, Е. Г. Физическое развитие курсантов как фактор личностно-профессионального становления будущего военного специалиста [Текст] / : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Е. Г. Матвеев. – Воронеж, 2012. – 24 с.
5. Солонский, В. Ю. Психологические характеристики курсантов военного вуза как субъектов учебной деятельности и их развитие средствами физической культуры [Текст] / : автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / В. Ю. Солонский. – СПб., 2012. – 21с.
6. Шебеко, В. Н. Формирование личности ребёнка дошкольного возраста средствами физической культуры [Текст] / : автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.02 / В. Н. Шебеко. – М., 2011. – 53 с.
7. Arent, S. M. The effects of exercise on mood in older adults: A meta-analytic review / Arent, S. M., Landers, D. M., Etnier, J. L. // Journal of Aging and Physical Activity. – 2000. – Vol. 8. – pp. 407–430.
8. Ascí, F. H. The effects of physical fitness training on trait anxiety and physical self-concept of female university students / Ascí F. H. // Psychology of Sport and Exercise. – 2003. – № 4. – pp. 255–264.
9. Byrne, A. The effect of exercise on depression, anxiety and other mood states / Byrne, A., Byrne, D. G. // Journal of Psychosomatic Research. – 1993, Vol. 37. – pp. 565 – 574.
10. Boutcher, S. H. Positive and negative affective response of trained and untrained subjects during and after aerobic exercise / Boutcher, S. H., McAuley, E., Courneya, K. S. // Australian Journal of Psychology. – 1997, Vol. 49. – pp. 28–32.

Поболь В.З.

УО «Гродненский государственный университет имени Янки Купалы», Республика Беларусь

ПРИМЕНЕНИЕ ИГРОВОГО МЕТОДА ДЛЯ РАЗВИТИЯ ПРОСТРАНСТВЕННОЙ ОРИЕНТИРОВКИ У УЧАЩИХСЯ С НАРУШЕНИЯМИ ЗРЕНИЯ

Обоснована ефективність застосування ігрового методу на уроках адаптивної фізичної культури (АФК) з дітьми, які мають порушення зору, спрямованого на розвиток просторової орієнтування, з урахуванням особливостей розвитку, їх ставлення до ігрової діяльності, умов проведення уроку.

Ключевые слова. Адаптивная физическая культура; дети; нарушения зрения; пространственная ориентировка.

Поболь В.З. Застосування ігрового методу для розвитку просторового орієнтування у учнів з порушеннями зору. Обґрунтовано ефективність застосування ігрового методу на уроках адаптивної фізичної культури (АФК) з дітьми, що мають порушення зору, спрямованого на розвиток просторового орієнтування, враховує особливості розвитку, їх ставлення до ігрової діяльності, умов проведення уроку.

Ключові слова. Адаптивна фізична культура; діти; порушення зору; просторова орієнтування.

Bobol V.Z. Application of game method development spatial orientation of visually impaired children at lessons adaptive physical training. In this article the effectiveness of use of the playing method during adaptive physical training lessons, that are given to the children with visual impairment, is founded. This method is aimed at the development of a child's spatial awareness, and it takes into account the peculiarities of the children, their attitude to playing activity and the conditions for giving a lesson. A playing method, as a rule, is characterized application of different games. A game is the model taken from a certain vital situation, and for this category of children it is the training factor of social adaptation. She gives to occupying wide independence of actions, displaying initiative, resourcefulness, ability to be oriented in unknown space, here the permanent and sudden change of situations on motion a game obligates to decide these tasks in the earliest possible dates, мобілізує їх мотивні здатності. High emotional and physiological tension meeting in most games assists to effective influence of physical exercises on an organism, assists optimal expression of functional possibilities of organism, to the display of leading qualities of personality at co-operating with each other, forming spatial presentations on their basis.

Key words. Adaptive physical training; children; visual impairment; spatial orientation.

Постановка проблеми. В настоящее время в специальном образовании Республики Беларусь наблюдается рост числа детей, имеющих различные нарушения в развитии. Нарушения функции зрения в этом плане занимает одно из ведущих мест. Литературные данные свидетельствуют о ярко